

УДК 655 (477)

QUANTITATIVE UNITS OF MEASUREMENT OF PUBLISHING

PRODUCTS AND METHODS OF THEIR CALCULATION

КІЛЬКІСНІ ОДИНИЦІ ВИМІРЮВАННЯ ВИДАВНИЧОЇ ПРОДУКЦІЇ
ТА МЕТОДИКИ ЇХ РОЗРАХУНКУ

Shpak V.I. / Шпак В.І.

*Doctor of Sciences in History, Professor / доктор історичних наук, професор,**ORCID ID : 0000-0002-7007-0683**Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,**Bulvarno-Kudriavska St, 18/2, Kyiv, 04053/**Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,**Бульварно-Кудрявська, 18/2, Київ, 04053*

Анотація. Для вивчення та оцінки ефективності роботи видавництва використовується низка ключових показників. Вони допомагають зрозуміти не лише кількість випущеної продукції, а й її різноманітність та економічну цінність. В цьому контексті важливим є аналіз методик їх розрахунку, які, в свою чергу, є основними для фінансового планування та ціноутворення. Точний розрахунок дозволяє видавництву визначати собівартість продукції, планувати бюджет, розраховуватися з авторами та співробітниками тощо.

Ключові слова: авторський аркуш, обліково-видавничий аркуш, друкований (фізичний) аркуш, умовно-друкований аркуш.

Abstract A number of key indicators are used to study and evaluate the effectiveness of a publishing house's operations. They help to understand not only the quantity of products released, but also their diversity and economic value. In this context, it is important to analyze the methods used for their calculation, which in turn are fundamental for financial planning and pricing. Accurate calculation allows the publishing house to determine the cost of goods, plan a budget, and settle accounts with authors and employees, etc.

Keywords: author's sheet, registration and publishing sheet, printed (physical) sheet, standardized printed sheet.

Вступ.

Аналізуючи стан справ у видавничій галузі дослідники, в першу чергу, аналізують кількість випущених назв і наклад. Кількість назв, випущених видавництвом за певний період (зазвичай, за рік) – обсяг видавничої продукції, є важливим для оцінки продуктивності та внеску в загальнонаціональний показник. Він вимірюється в назвах: кожна нова книжка, журнал, газета – це окрема назва.

Цей показник свідчить про активність видавництва та його здатність генерувати нові продукти. Однак він не дає уявлення про загальний наклад чи кількість сторінок, тому для повної картини його слід аналізувати разом з іншими показниками.

Наклад — це кількість примірників одного видання. Цей показник відображає масштаб виробництва і потенційний ринковий попит на конкретний продукт. Великий наклад свідчить про популярність видання, але водночас несе ризики, пов'язані з непроданим залишком. Нерідко задекларований наклад не співпадає з реалізованим. На жаль, статистики кількості реально проданих видань в Україні практично не існує [1].

Ще однією одиницею обліку є кількість аркушевідбитків, що, фактично, поєднує обсяг і наклад. Він вимірюється як добуток кількості друкованих аркушів в одному примірнику на загальний наклад видання. Цей показник є найбільш точним для оцінки обсягу виробничої діяльності, оскільки враховує як наклад, так і фізичний обсяг видання. Він використовується для розрахунку вартості друку, споживання паперу та інших виробничих ресурсів.

Усі ці показники взаємопов'язані і лише в комплексі дають повну картину про роботу видавництва. Наприклад, видавництво може мати невеликий обсяг (кількість назв), але великий сумарний наклад, що свідчить про орієнтацію на бестселери. Або навпаки — багато назв з малими накладками, що характерно для нішевих видавництв.

Основний матеріал.

Джерелом будь-якого видання є авторська праця, твір, який обліковується в авторських аркушах. Ця облікова одиниця слугує для розрахунку гонорару автора за рукопис. Один авторський аркуш дорівнює [2; 3]:

о 40 000 знаків прозового тексту (з пробілами). Для автоматичного підрахунку використовують текстові редактори (наприклад, Microsoft Word, Google Docs), де є функція "Статистика" або "Кількість слів/знаків". Необхідно підрахувати загальну кількість знаків у рукописі і поділити її на 40 000. Приклад: Якщо рукопис містить 200 000 знаків, то його обсяг становить: $200\,000/40\,000=5$ а. ар.;

о 700 віршованих рядків. Ручний або автоматичний підрахунок кількості рядків;

о 3000 квадратних сантиметрів площі ілюстрацій, що належать автору.

Вимірюється площа ілюстрацій у квадратних сантиметрах і переводиться в умовні знаки.

Для прикладу: щоб розрахувати авторський гонорар за твір, слід кількість авторських аркушів помножити на мінімальну заробітну плану і на роялті, яке визначається відповідно до постанови Кабміну «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав» [4].

Мінімальні ставки винагороди обов'язкові до застосування в декількох випадках. По-перше, при встановленні розміру авторської винагороди авторам службових творів. По-друге, в договорах, що укладаються між користувачами і організаціями, які управляють майновими правами на колективній основі. По-третє, можуть застосовуватися судом при стягненні винагороди з осіб, що використовують твір на бездоговорной основі. В інших випадках вони є орієнтиром, що допомагає сторонам договору досягти угоди про розмір винагороди [5].

Проте, коли ми починаємо аналізувати роботу з твором безпосередньо в редакції, то стає очевидним, що такої одиниці, як авторський аркуш, вже недостатнього.

Більш прийнятним є обліково-видавничий аркуш — це основна одиниця, що використовується для розрахунку оплати праці редакторів, коректорів та інших фахівців. Ця одиниця є універсальною та не залежить від фізичних розмірів книги чи шрифту. Його числові виміри подібні до авторського аркуша.

Фактично, вимір видання в обліково-видавничих аркушах дорівнює кількості авторських аркушів плюс весь обсяг матеріалів, які додало видавництво (передмова, колонтитули, вихідні дані тощо).

Маючи справу з друкованими виданнями нам не обійтися без ще одної калькуляційної одиниці, мова йде про друкований аркуш – це одиниця виміру обсягу видання, яка дорівнює друкованому відбитку на одному боці аркуша паперу. Це фактична фізична одиниця.

Наприклад, якщо віддруковано видання з 304 сторінок форматом 60x84/16

(означає, що на аркуші паперу розміром 60 см на 84 см розміщено 16 сторінок нашого видання), то кількість друкованих аркушів складатиме: $304 / 16 = 19$ друкованих аркушів

Оскільки всі формати видань різні, то для зручності обліку, було введено ще одну калькуляційну одиницю: умовно-друкований аркуш – це стандартизована одиниця обсягу, аркуш формату 60×90 см, що допомагає порівнювати видання різних форматів. Вона уніфікує друковані аркуші різних розмірів до одного стандарту.

Обсяг видання в умовно-друкованих аркушах дорівнює його обсягу в друкованих аркушах, помноженому на коефіцієнт переведення, який визначається діленням площі аркуша, на якому здійснюється друк, на площу умовно-друкованого аркуша.

Наприклад, для видання формату 60х84/16 з 19 друкованими аркушами, коефіцієнт переведення буде дорівнювати: $60 \times 84 / 60 \times 90 = 0,93$, а кількість умовно-друкованих аркушів: $19 \times 0,93 = 17,67$.

Висновки.

Для комплексного аналізу будь-якої видавничої діяльності важливим є розуміння першоджерельних складових кожного видання, тобто основних калькуляційних одиниць – стандартизованих одиниць виміру, які використовуються у видавничій справі для розрахунку витрат, планування виробництва та ціноутворення. Вони дозволяють уніфікувати процес оцінки обсягу роботи, незалежно від формату чи типу видання. Розуміння цих одиниць є ключовим для фінансового управління видавництвом.

Кількість авторських аркушів чітко визначає обсяг роботи автора, необхідний для отримання гонорару. Це дозволяє уникнути суперечок і забезпечує прозорість фінансових відносин.

Кількість обліково-видавничих аркушів дозволяє справедливо оцінити обсяг роботи не тільки автора, а й редакційного персоналу.

Кількість друкованих аркушів використовується для розрахунку кількості паперу, необхідного для друку, а також для формування виробничих завдань для

друкарень.

Умовно-друковані аркуші використовуються для планування роботи друкарень та обліку видавничої продукції на рівні видавництва, галузі тощо.

Література.

1. Шпак В. Україна в контексті світового книговидання / Інтегрованікомунікації, 2024, № 1 (17), С. 187–195. DOI: <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2024.1723>
2. Шпак В. І. Видавничий бізнес: книга редактора : навч. посіб. К. : ДП «Експрес-об'ява». 2022. 2-ге вид. доп. і перероб. 292 с. ISBN 978-617-7389-20-9.
3. Термінологічний словник видавничого бізнесу: книга редактора / укл. В.І. Шпак. К. : ДП «Експрес-об'ява», 2020. 264 с.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав» від 18 січня 2003 р. N 72. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/72-2003-%D0%BF#Text> (10.09.2025)
5. Коноваленко В. Мінімальні ставки авторської винагороди: право чи обов'язок сторін договору? URL : <https://konovalenko.zp.ua/?p=1779> (10.09.2025)